

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

ЕКОНОМІЧНИЙ РИВОК ЗА АЗІЙСЬКОЮ МОДЕЛЮ ЗРОСТАННЯ THE ECONOMIC LEAP BY THE ASIAN GROWTH MODEL

У статті обґрунтовано необхідність виокремлення особливостей, що характеризують модель економічного зростання країн Східної Азії: Японії, Китаю, Сінгапуру, Південної Кореї, зважаючи на їхні природно-географічні, культурні, історичні та ресурсні особливості. Сформовано риси азійської моделі зростання. Визначено, економічний ривок країн Азії є закономірним результатом взаємодії ключових факторів, серед яких: функціонування власних транснаціональних корпорацій; привабливість для розміщення ТНК через дешевизну робочої сили, розвиненість страхового та банківського секторів; застосування високих технологій у виробництві; акцент на підготовку висококваліфікованих кадрів за допомогою високого рівня освітніх стандартів; активна регіональна інтеграція та залучення іноземних інвестицій для модернізації економіки; оптимальне об'єднання ринкового механізму та державного регулювання господарських процесів.

Ключові слова: економічна політика, промислова політика, економічне зростання, країни Азії, стимули економічного ривка.

The article is devoted to the study of economic policy of ensuring economic momentum according to the Asian model of growth as a positive experience for its implementation in Ukraine. The need to highlight the features that characterize the model of economic growth in East Asia: Japan, China, Singapore, South Korea, taking into account their natural, geographical, socio-cultural, historical and resource characteristics are substantiated in the article. The peculiarities of the formation and development of the Japanese, Chinese and Asian models of economic growth policy are analyzed. The basics of industrial policy and the dynamics of changes in the main indicators of economic growth in Japan, China and the "Asian Tigers", particularly Singapore and South Korea, are studied. Based on the analysis of the features of industrial policy to stimulate economic growth in the countries of the Asian region, the characteristic features of the Asian model of economic growth in the following directions: state support for industrial development; conglomerate as a driver of private sector development; bank lending; employment relations focused on social support and motivation; high-tech logical development, are formed. It was determined that the economic leap of Asian countries is a natural result of the interaction of key factors, such as: the functioning of their own multinational corporations; attractiveness for the placement of multinational companies due to cheap labor, the development of the insurance and banking sectors; application of high technologies in production; emphasis on training highly qualified personnel through a high level of educational standards; active regional integration and attracting foreign investment to modernize the economy (real sector); optimal integration of the market mechanism and state regulation of economic processes, are detected. Based on the experience of high economic growth of Asian countries, the main directions of industrial policy formation that need to be taken into account and implemented in developing countries, including Ukraine are subscribe.

Key words: economic policy, industrial policy, economic growth, Asian countries, incentives for economic boom.

УДК 330.342.001.36

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.76-1>

Видобора В.В.

к.е.н., доцент

Одеський національний
економічний університет

Vydobora Volodymyr

Odessa National Economic University

Постановка проблеми. З другої половини минулого століття дедалі більше посилюється економічний вплив держав Азійського регіону. Особливу роль відіграють позитивні закономірності економічного росту цих країн, адже в останніми десятиліттями, попри кон'юнктурні коливання в світовій економіці, прослідковується значне економічне зростання й поліпшення добробуту мешканців у переважному числі держав Південно-Східної Азії. Досягти цього вдалося завдяки зваженій промисловій політиці, яка виступає основним бюджетоутворюючим стратегічним ресурсом [1, с. 35], та активному державному втручанні. Важливе значення має виокремлення особливостей, які характеризують зростання країн Східної Азії, зважаючи на їх чітку неоднорідність (економічну, географічну, культурну, політичну). Це, відповідно, визначило актуальність та мету нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню даної проблематики свою увагу присвятили такі науковці, як: Г. В. Бережна [18], А. З. Гончарук [14], О. В. Дроботюк [14], В. О. Кіктенко [14], М. О. Лазарчук [8], Г. І. Мерніков [5], В. І. Осипов [15], А. В. Островський [11], М. І. Скрипниченко [19], О. Л. Юсип [9] та ін. Однак, зважаючи на сучасний стан економічного розвитку України необхідним та доцільним вбачається пошук можливих шляхів імплементації кращого світового досвіду щодо забезпечення економічного ривка.

Мета статті – дослідження економічної політики забезпечення економічного ривка за азійською моделлю зростання як позитивного досвіду для його імплементації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні зміни у державах Азійського регіону відбувалося за різними сценаріями, тому виділяють три моделі політики економічного зростання:

Японську, Китайську та Азійську (Сінгапур, Гонконг, Південна Корея і Тайвань – «Азійські тигри» першого покоління). Тож розглянемо ключові засади промислової політики цих країн, що змогли забезпечити реалізацію їхнього «економічного дива», та спробуємо виокремити принципи азійської моделі зростання та її відмінність від європейської за аспектами, що стосувалися таких ключових характеристик економічної системи, як роль держави та її взаємини з приватним сектором, корпоративна власність та контроль, інвестування і соціальна відповідальність.

Після закінчення Другої Світової війни Японія була у вкрай руйнівному становищі, адже втратила всі підконтрольні території, звідки в країну надходила сировина для харчування та промисловості; понесла чималі людські втрати унаслідок атомного бомбардування. Проте вже за два десятиліття країна вона змогла подвоїти свій ВВП, у понад 8 разів збільшити обсяги промислового виробництва, а до 2000 р. Японії вдалося підвищити ці показники майже у 45 і 93 рази, відповідно (рис. 1). Більше того, країна демонструвала найбільші у світі темпи зростання експорту товарів і послуг: проти рівня 1990 р. у 1960 р. експорт зріс у 8,4 рази, у 1970 р. – у 27,1 рази, у 1980 р. – 47,6 рази, а до 2000 р. – у 131 раз [2, с. 598].

Успіх виходу з кризи та створення «економічного дива» в Японії крився у повному реформуванні існуючого стану національного господарства

країни. Разом із тим, виділяються [3] п'ять основних напрямів реформ:

– Антимонопольні реформи, спрямовані на знищення монополій, згідно з яким головні компанії підлягали розпуску, а їхні акції відкритому продажу. Як результат відбувся перерозподіл капіталів і суперництво компаній одна з одною, що позитивно вплинуло на продуктивність праці і зростання темпів виробництва.

– Реформування сільського господарства, які передбачали викуп всіх їхніх земель та перепродаж їх селянам за меншою ціною. Це сприяло розширенню внутрішнього ринку продукції завдяки зростанню внутрішнього споживання, а також надало вирішення проблеми робочої сили для промисловості, що швидко розвивалася.

– Реформи у сфері праці і соціального забезпечення надали людям право на 8-годинний робочий день, оплачувану відпустку та створення профспілок. Реалізація законів створила покращення умов праці та підвищення доходів, що в свою чергу призвело до підвищення норм накопичення і розвитку виробництва.

– Освітні реформи ще більше покращили високий рівень освіти. Термін обов'язкового навчання збільшили із 6 до 9 років, а саме управління освітніми закладами було децентралізовано. Як результат, в 60-их роках Японія посідала друге після США місце за рівнем освіти.

– Реформи фінансового та грошового обігу (програми економічної стабілізації), які впрова-

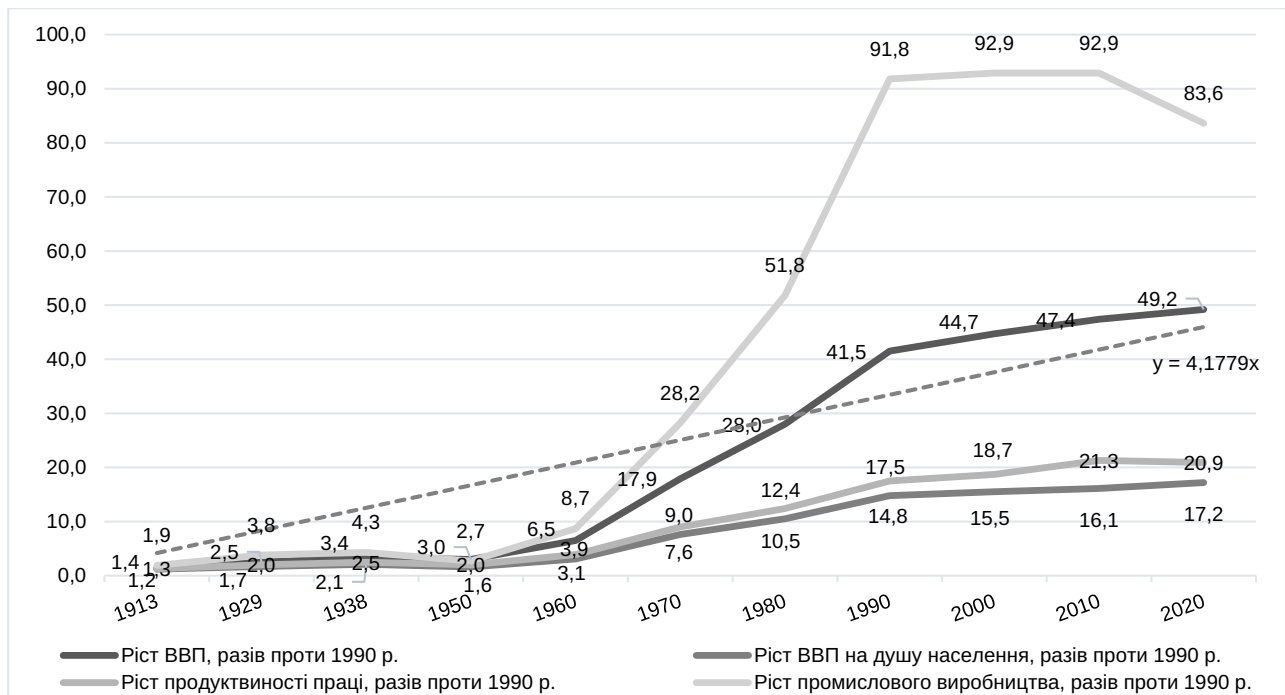

Рис. 1. Динаміка росту ВВП, промислового виробництва, продуктивності праці та доходів населення в Японії у ХХ–ХХІ ст.

Джерело: побудовано за [2; 4]

джувалися з метою запобігання високої інфляції, основною причиною якої могла стати виплата репарацій і кредитів США [3].

У основі цих заходів лежить керівна роль держави, яка вибирає основні галузі, надає їм преференційний режим, включаючи різні податкові пільги. Все це робиться для того, щоб допомогти обраним галузям у досягненні конкурентоспроможності по відношенню до іноземних транснаціональних компаній.

Специфічно японський метод сприяння пріоритетним галузям економіки, який не застосовувався в жодній іншій країні, полягав у наданні галузевим спілкам підприємців права на створення підконтрольних уряду картелів під час циклічних спадів [2, с. 453]. Також показовим в досягненні «економічного дива» Японії був фокус на структурну політику з активним державним втручанням, що мали в собі елементи планової економіки, такі як: визначення пріоритетів, цілеспрямовані пільги та протекціонізм, концентрація дефіцитних ресурсів на стратегічних напрямках. Хоча ці методи не підміняли ринковий механізм, а доповнювали та коригували його.

Модель політики економічного зростання Китаю (КНР) дещо схожа з японською, але має свої особливості. Сьогодні це – країна з однією з найрозвиненіших економік світу, що розвивається найбільш динамічними темпами. За сорок років політика реформ та відкритості призвела до суттєвих успіхів. Для Китаю характерні високі темпи індустріалізації та урбанізації.

Історія сталого економічного зростання Китаю бере свій початок з кінця 1970-их років, коли офіційна ідеологія держави взяла курс на ринкову трансформацію. Після 1976 року, коли темп приросту ВВП становив – 1,6%, економіка Китаю жодного разу не поверталася до зони негативних приростів. Понад те, за останні чотири десятиліття середньорічні темпи приросту ВВП становили понад 9,5%, при цьому найнижчі темпи спостерігалися в період політичної кризи 1989 року (+4,2% у 1989 р. та +3,9% у 1990 р.). Завдяки цьому з 1970 р. по 2000 р. країні вдалося майже вдвісьтеро збільшити обсяг ВВП, а промислове виробництво наростити у понад 5 разів, підвищити продуктивність праці у 6,5 разів, а ВВП на душу населення – у 6,4 рази (рис. 2). Проте з 2000-го року Китай й надалі демонструє стійке зростання, адже ВВП країни за 20 років XXI ст. у поточних цінах зріс у понад 13 разів.

Таке стрімке зростання зумовлено політикою індустріалізації, орієнтованої на принципи змішаної економіки, який отримав назву «ринкова економіка під державним контролем» [5]. Можемо виділити основні риси промислової політики Китаю:

1. Структура економіки. Основне завдання політики була індустріалізація, яка передбачала

перехід від аграрної до індустріально-аграрної моделі економіки. У результаті за останні 30 років із сільськогосподарського до промислового сектору перейшло близько 200 млн осіб [6], а частка сільського господарства у ВВП знизилася до 9,2%, хоча ще в 1981 р. становила майже 22% [7]. Стрімкий технологічний розвиток промисловості країні вдалося реалізувати внаслідок реалізації стратегії закупівлі, копіювання і використання розроблених у розвинених країнах технологій, обладнання та ноу-хау. Крім того, елементом модернізації Китаю став розвиток національної освіти та науки, що забезпечувався за допомогою активного державного фінансування, створення дослідницьких центрів при навчальних закладах, а також налагодження взаємодії між науковими центрами та промисловістю [6]. При цьому промислова політика передбачає всеосяжну індустріалізацію.

2. Іноземне інвестування, що передбачало створення спеціальних економічних зон з метою: 1) сприяння в залученні прямих іноземних інвестицій, новітньої техніки та технологій, управлінського досвіду, підготовки кваліфікованих кадрів; 2) поглиблення реформ всередині країни. Спеціальні економічні зони мали не тільки залучати інвестиції та технології з-за кордону, а й безпосередньо вивчати процеси, що відбуваються на світовому ринку, отримувати достовірну інформацію про тенденції зміни глобальної кон'юнктури [8].

Також було ухвалено закон про змішані підприємства в спеціальних економічних зонах, який встановлював максимальну участь іноземних інвесторів у статутному капіталі цих підприємств у розмірі 49%. Такі підприємства отримували пільги у провадженні зовнішньоекономічної діяльності та в оподаткуванні. Особливо стимулювався розвиток підприємств з виробництва високотехнологічних продуктів [9]. Важливою рисою економічної політики Китаю є те, що при заохоченні локалізації виробництва та експорту одночасно обмежується внутрішнє споживання продукції, виробленої іноземними інвесторами, більшість із якої має бути вивезена з Китаю. Підтвердженням ефективності даних заходів є те, що обсяг іноземних інвестицій збільшився із 5 млрд дол. США у 1985 р. до 73,5 млрд дол. США у 2005 р. [6].

3. Досвід Китаю доводить, що банківський сектор має тісно взаємодіяти з реальним сектором економіки та урядовими економічними ініціативами, тому грошово-кредитна політика тісно пов'язана з бюджетною, структурною, інноваційною, інвестиційною та іншими напрямками державної політики. Так, Народний банк Китаю підпорядкований Державній раді Китаю, відповідно найважливіші рішення у сфері грошово-кредитної політики (регулювання обсягу грошової маси, валютного курсу і процентних ставок) затверджуються саме Державною радою [10]. До того ж важ-

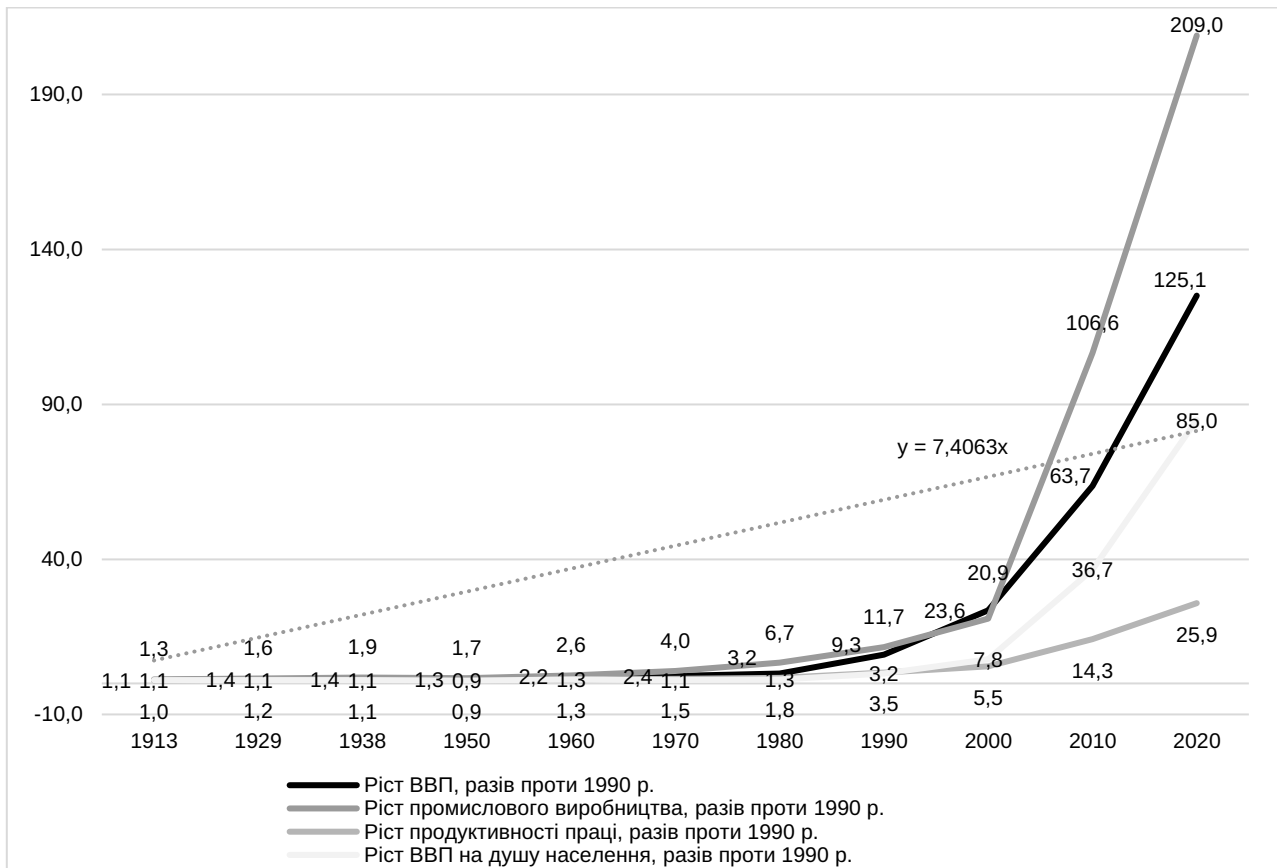

Рис. 2. Динаміка росту ВВП, промислового виробництва, продуктивності праці та доходів населення в Китаю у ХХ–ХХІ ст.

Джерело: побудовано за [2; 4]

ливим напрямом державного регулювання банківського сектору Китаю є стимулювання реалізації інноваційних проектів та розвитку окремих галузей народного господарства шляхом банків некомерційного кредитування.

4. Планування (програмування) економічного розвитку. З 1953 р. донині у Китаї було повністю реалізовано 12 п'ятирічних планів соціально-економічного розвитку. Про ефективність планування як методу державного регулювання економіки свідчить зростання ВВП Китаю за останні роки [11]. Ключові риси планування соціально-економічного в Китаї включають: 1) п'ятирічні програми розвитку мають силу закону; 2) розроблення довгострокових і середньострокових програм має наукове обґрунтування: Академія наук Китаю готує розгорнуті прогностичні доповіді Державній раді Китаю щодо основних проблем соціально-економічного розвитку країни; 3) здійснення не лише економічного планування, а й планування соціального розвитку, охорони довкілля та ін.; 4) поєднання середньострокового (5-річного) та довгострокового (15 років) планування; 5) перехід від директивного до індикативного, макроекономічного планування; 6) підвищення важливості галузевого та регіонального планування; 7) залучення все біль-

шої кількості учасників до складання планів соціально-економічного розвитку [12].

Водночас, варто відмітити, що попри відмінну модель економічного зростання з 2010 р. середньорічні темпи росту ВВП Китаю скорочується. Внаслідок цього Китай змінює пріоритети: від розвитку виробництва та експорту до інновацій та споживання. Відповідно до стратегії «Зроблено у Китаї 2025» (прийнято у 2015 р.), передбачається, що «прискорений розвиток високотехнологічних виробництв, насамперед електричних та електронних машин (та інших енергетичних механізмів), інформаційних та телекомунікаційних технологій наступних поколінь, робототехніки та штучного інтелекту; посилення національної економіки на основі оновлення технологічності в аграрному секторі, аерокосмічній та морській інженерії, біо-медицині, високошвидкісній інфраструктурі та інше. Звичайно, це потребуватиме новітніх технологій обробки та аналізу великих масивів інформації, вдосконалення мережевих структур, доступу до і активного застосування зарубіжних технологій» [13]. Для цього Китай планує залучати потужні державні підприємства, гарантуючи їм великі фінансові пільги, податкові виключення, дешеві кредити, покращувати державно-приватне

партнерство. Водночас держава сприятиме інвестуванню та поглинанню китайськими компаніями технологічних підприємств за кордоном.

Надалі розглянемо основні засади реалізації політики економічного зростання окремих «Азійських тигрів»: Сінгапуру та Південної Кореї.

З-поміж держав Східної, Південно-Східної та Південної Азії головні місця в світових рейтингах займає Сінгапур. Країна, яка у середині минулого століття характеризувалася слабкою економікою, високим рівнем безробіття та бідності населення, наразі є однією з провідних країн у світі за розміром ВВП на душу населення та до 2010 р. демонструвала одні з найвищих середньорічних темпів зростання ВВП (рис. 3).

Нині «держава є беззаперечним лідером за Глобальним індексом конкурентоспроможності Міжнародного інституту менеджменту, Індексом економічної свободи та займає другу позицію за цифровою конкурентоспроможністю. Успіхи у побудові незалежної держави на обмеженій території без природних копалин, куди навіть вода постачається трубопроводом із Малайзії, заслуговують на вивчення досвіду. Нині Сінгапур – один із світових лідерів у сфері портового господарства, має розвинену нафтопереробку, суднобудівництво, електронну промисловість» [14].

Серед ключових причин економічного зростання Сінгапуру – реформи, проведені засновником держави та першим прем'єр-міністром Лі Куан Ю. Головним чином вони були націлені на інвестиції у фізичний капітал (переважно у житло та інфраструктуру), інвестиції в людський капітал (підвищення рівня освіти для створення однако-

вих можливостей для всіх верств населення), підвищення продуктивності праці.

Основні характерні риси сінгапурського «економічного дива» наступні:

1. Політична влада. До головного завдання уряду Сінгапуру належав розвиток успішної держави, що не можливо було здійснити без суворої державної влади, зокрема диктатури. Першим кроком на шляху до успіху стало затвердження довготермінової стратегії економічного зростання, котра розв'язувала три завдання, а саме: індустріалізацію, залучення іноземних інвестицій, розвиток транспортної інфраструктури.

2. Боротьба з корупційними проявами. З метою запобігання виникненню корупційних схем, а також щоб усунути багатозначність законів, у Сінгапурі по-максимуму спростили всі закони, особливо податкові. Переважне число видів ліцензій та дозволів скасували. Заробітну плату державних службовців було прирівняно до зарплат у потужних корпораціях.

3. Податкова політика. На тлі конкурентної боротьби Сінгапур сконцентрувався на створенні конкурентоздатності через прискорення залучення іноземних інвестицій. Головним інструментом була податкова політика, зокрема звільнення від сплати мита й податку на прибуток для підприємств нафтопереробної та легкої промисловості, суднобудування, електроніки та інноваційних технологій.

4. Транспортна інфраструктура за рахунок внутрішнього фінансування. Названу стратегію вдалося втілити завдяки двом механізмам. Перший – жорстка політика уряду та результативні

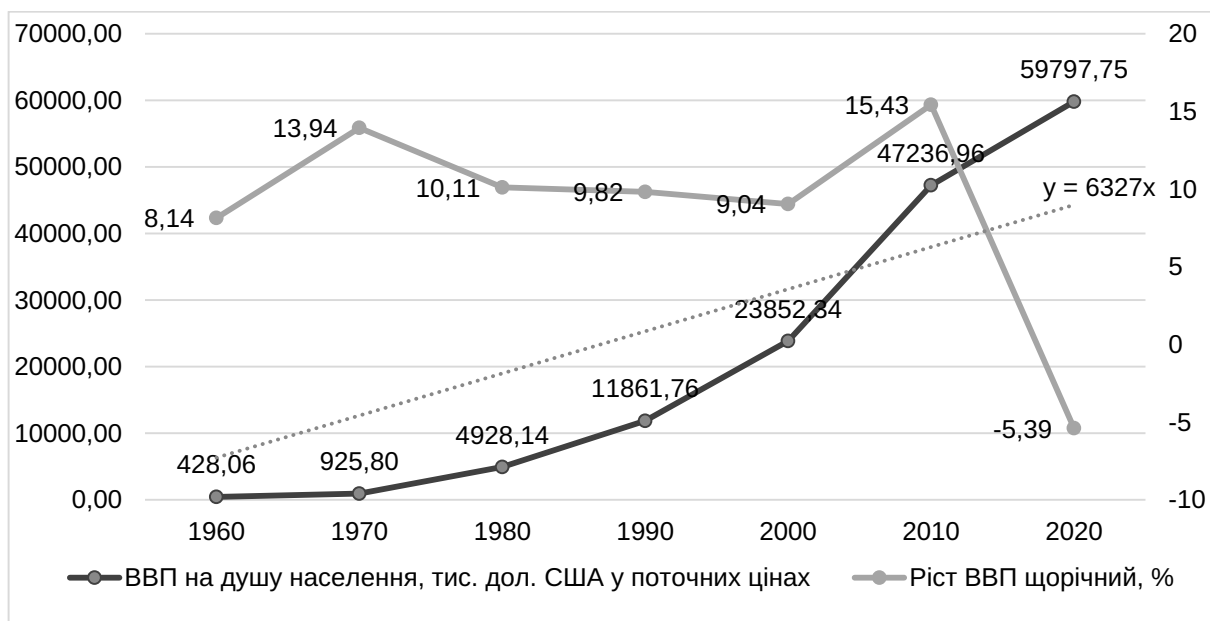

Рис. 3. Динаміка щорічного зростання ВВП та рівня ВВП на душу населення в Сінгапурі у 1960–2020 рр.

Джерело: побудовано [4]

управління бюджетними фінансами. Другий – уряд наклав вимогу працівникам та роботодавцям створювати заощадження, відсоток від котрих скеровувати у Центральний резервний фонд (Central Providence Fund).

Крім того, одним із факторів значного економічного успіху Сінгапуру є розвинене інституційне середовище, яке було успадковано від колоніального минулого у складі Британської імперії та наразі формує сильні конкурентні позиції країни у світі.

Деяко інший тип розвитку спостерігається у Південній Кореї. Після Другої світової війни та Корейської війни Південна Корея була однією з найбідніших держав світу з переважно аграрною економікою. Після розподілу Кореї було зруйновано зв'язки між аграрним Півднем та промисловістю Півночі. У Південній Кореї залишилася легка та харчова промисловість, усе інше необхідно було відбудовувати самотужки [15]. Для відновлення економіки країни уряд удався до експортоорієнтованої політики, залучення інвестицій та розвитку промисловості. Держава стала грати помітнішу роль в економічному житті суспільства та впроваджувалися елементи планової економіки – п'ятирічні економічні плани.

У січні 1973 р. в Кореї було оголошено «декларацію про розвиток важкої та хімічної промисловості», який супроводжувався значним державним втручанням у діяльність корпорацій. Перехід до прямої підтримки галузей був наслідком трьох основних чинників: 1) зменшення військової при-

сутності США, що зумовило необхідність у розвитку власного ВПК; 2) зростання зарплат через загальне зростання економіки, яке зробило працездатний експорт менш конкурентним. Зростання країн сусідів зі схожими працездатними виробництвами; 3) наявності великого дефіциту поточного рахунку платіжного балансу попри стимулювання експорту, в тому числі через використання імпортичних ресурсів у виробництві [16].

На початку 80-х років для контролю інфляції було прийнято консервативну монетарну політику та жорсткі фіскальні заходи. Втручання уряду в економіку значно скоротилося. Політика щодо імпорту та іноземних інвестицій була лібералізована для сприяння конкуренції. Для зменшення дисбалансу між сільським та міським секторами уряд розширив інвестиції в державні проекти, такі як дороги та засоби зв'язку, а також сприяв механізації сільського господарства. Наприкінці 1980-х років внутрішній ринок став основою економічного зростання. Експорт корейських товарів змінився у напрямі самозабезпечення, що призвело до зменшення залежності від інших держав. У 90-ті роки Південна Корея обрала курс на інтеграцію в світову економіку, а її економіка характеризувалася стрімким зростанням доходів населення та скороченням темпів економічного зростання (різкий спад у 1998 р. – -5,13%), який поступово знижується до 2020 р. (рис. 4).

Вважається, що «стрімкий економічний розвиток Кореї відбувся під жорстким керівництвом

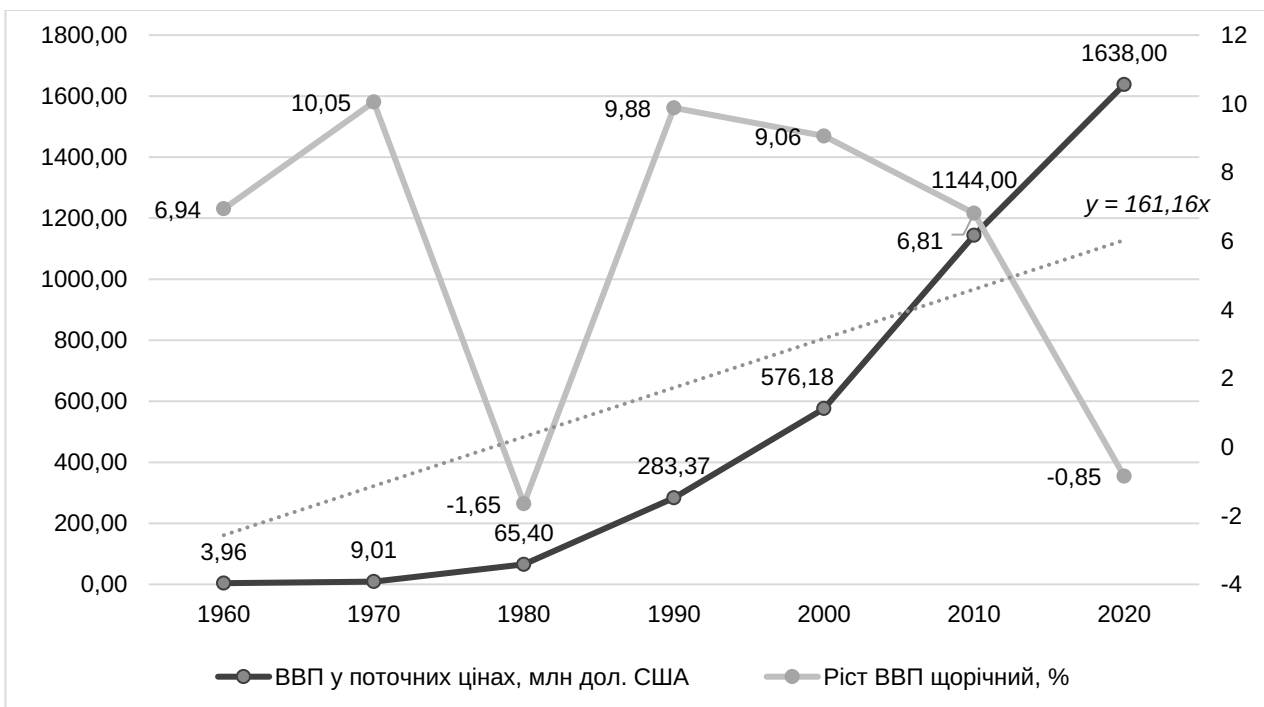

Рис. 4. Динаміка щорічного зростання ВВП та рівня ВВП у поточних цінах у Південній Кореї у 1960–2020 рр.

Джерело: побудовано [4]

влади, тобто із застосуванням авторитарного режиму. Держава втручалася в усі внутрішні справи постійно і безцеремонно, що було дуже далеким від ліберального ідеалу. Такі умови створили ідеальне підґрунтя для розвитку корупції» [16]. При цьому, для стимулювання експорту широко застосовувалися експортні субсидії, кредити, податкові пільги, безмитний імпорт товарів для використання експортерами та їхніми постачальниками у виробництві. Проте пільги отримували лише ті виробники, які відповідали заздалегідь встановленим критеріям (обсягів експорту, продуктивності тощо). Держава також дбала про підтримку сприятливого макроекономічного клімату для експортерів – насамперед, здійснюючи поступову девальвацію національної валюти [17].

Особливу роль відіграла своєрідність механізму розподілу та спрямування фінансового потенціалу. Втілюючи політику фінансового обмеження, що зводилася до штучної підтримки відсоткових ставок (як кредитних, так і депозитних) на невисокому рівні, держава перерозподіляла відсоткові ренти від громадян на користь головних сфер і успішних підприємств, котрі трансформували їх в інвестиції.

Таким чином, основними властивостями промислової політики Південної Кореї були:

1. Диктатура і планова економіка. Держава жорстко втручалася в економіку та підприємницьку діяльність.

2. Масштабна націоналізація. Так, під державний контроль потрапила вся банківська система. Крім того, продовжував зберігатися контроль над транспортною інфраструктурою, енергетичною сферою та водопостачанням.

3. Заохочення малого та середнього бізнесу, згрупування малих підприємств у великі промислові групи (чеболи). Виробники готової продукції одержували субсидії та замовлення від держави, податки для бізнесу зменшувалися. Переваги отримували лише найбільш успішні підприємства – так у Кореї стимулювали конкуренцію. Таким чином утворювалися промислові об'єднання і групи. Приміром, Samsung, LG, Hyundai, Daewoo.

4. Експортоорієнтованість. Надання кредитів і субсидій корейським експортерам. Кредитування експортерів здійснювали держава, а також іноземні банки під державні гарантії.

Проаналізувавши особливості промислової політики стимулювання економічного зростання в країнах Азійського регіону, можемо сформулювати характерні особливості, детальну характеристику яких наведемо у табл. 1.

Підсумовуючи, можна сказати, що поява «Азійських тигрів» на міжнародній арені, їх відокрем-

Таблиця 1

Риси азійської моделі економічного зростання

Особливість	Характеристика
Державна підтримка розвитку промисловості	Держава намагалася сконцентрувати обмежені фінансові, матеріальні та людські ресурси у стратегічно важливих галузях, які ставали лідерами зростання та структурної модернізації. Завдяки державному контролю в Японії, Південній Кореї та Тайвані державі вдалося створити та розвинути широке коло галузей обробної промисловості, включаючи технологічно передові галузі важкої промисловості, які стали висококонкурентоспроможними на світових ринках. Натомість, у Сінгапурі та Китаї, акцент держави робився на залучення прямих іноземних інвестицій для стимулювання промислового розвитку, зростання експорто орієнтованої політики. Роль держави також полягала у плануванні середньострокового розвитку промисловості, залучення відповідних прямих та непрямих інструментів державної підтримки.
Конгломерат як рушій розвитку приватного сектору	Компанії, що входили до складу конгломерату і зайняті в різних сферах бізнесу, надавали один одному необхідну підтримку в умовах, коли ще незріла правова система, несформовані механізми контролю за виконанням законів, нерозвинені фінансові ринки не дозволяли забезпечувати необхідні матеріальні та фінансові ресурси, покладаючись на суто ринкові.
Банківське кредитування	Великомасштабні банківські державні кредити грали ключову роль фінансуванні промислового зростання умовах, коли фондові ринки у регіоні були розвинені ще слабо.
Трудові відносини, орієнтовані на соціальну підтримку та мотивацію	Трудові відносини, що формувалися під значним впливом уявлень про лояльність, гармонію всередині організації та орієнтацію на тривале наймання, сприяли підвищенню мотивації до праці та допомагали запобігати конфліктам між компаніями та їх працівниками. Компанії орієнтувалися на підготовку працівників, регулярну внутрішньофірмову ротацию кадрів та активне делегування повноважень на нижчі рівні всередині. Ця система внесла помітний внесок у підготовку висококваліфікованих та високомотивованих працівників, які вважалися «найціннішим ресурсом» компанії.
Високотехнологічний розвиток	Стимулювання як імпорту, так самостійне створення передових високих технологій з метою зміни технологічних укладів, розвитку знанневої економіки, цифровізації.

Джерело: складено автором

лення з групи країн є цілком закономірним результатом взаємодії ключових факторів, серед яких: функціонування власних транснаціональних корпорацій; привабливість для розміщення ТНК через дешевизну робочої сили, розвиненість страхового та банківського секторів; застосування високих технологій у виробництві; акцент на підготовку висококваліфікованих кадрів за допомогою високого рівня освітніх стандартів; активна регіональна інтеграція; залучення іноземних інвестицій для модернізації економіки; оптимальне об'єднання ринкового механізму та державного регулювання господарських процесів та ін.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, здійснений аналіз засвідчив, що для досягнення ефективних результатів у зростанні економіки доцільним є врахування досвіду азійських країн, особливо у частині впровадження стратегій економічного зростання. До основних елементів, які варто імплементувати країнам, що розвиваються, можемо віднести: розвиток наукомісткої промисловості, формування високотехнологічного сектору; державне регулювання у сфері інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності підприємств з метою стимулювання розвитку національної промисловості та сфери послуг; планово-цільовий контроль динаміки показників ефективності економіки завдяки розробці системи підтримки, що ґрунтується на держзамовленнях, субсидюванні, великомасштабному кредитуванню тощо. Відповідно, перспективним напрямом подальших економічних досліджень вважаємо аналіз факторів, що забезпечили підґрунтя для економічного ривка країн Азії, а також можливість імплементації досвіду цих держав у вітчизняній практиці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Видобора В. В. Науково-теоретичні засади промислової політики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2020. Випуск 45. С. 35–39.
2. *Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет* / Под ред. И. С. Королева. Москва : Юрист, 2003. 604 с.
3. Мельник П. М. Основні аспекти японського «економічного дива». *Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю від 30 вересня 2017 р. URL: <http://ktpe-conf.kpi.ua/ktpe2/paper/view/5033> (дата звернення: 01.02.2022).
4. The World Bank data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/> (дата звернення: 29.01.2022).
5. Сунь Далинь. Экономические реформы в Китае. *Научный обозреватель*. 2013. № 11(35). С. 29–31.
6. Мерніков Г. І. Модернізація України і досвід Китаю. *Стратегічні пріоритети*. 2011. № 3(20). С. 137–145.

7. Карелина Е. А. Модернизация стратегии экономического развития Китая в условиях нестабильности мировой экономики : дисс. на сосиск. уч. степ. канд. экон. наук: спец. 08.00.14. Москва, 2016. 166 с.

8. Васильева Е. А. Внешнеэкономическая «политика открытости» Китайской Народной Республики в оценках отечественных исследователей 70–90 х гг. XX в. 2012. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vneshneekonomicheskaya-politika-otkrytosti-kitayskoy-narodnoy-respubliki-v-otsenkah-otchestvennyh-issledovateley-70-90-h-gg-hh-v.pdf> (дата звернення: 01.02.2022).

9. Лазарчук М. О. Соціально-економічні реформи в Китаї: генезис та чинники. *Вісник МСУ. Економічні науки*. 2013. Т. XVI. № 1–2. С. 117–124.

10. Юсип О. Л. Особенности организации смешаного типа экономической системы Китая. *Актуальные проблемы державного управления*. 2016. № 2(50). С. 1–8.

11. Лебедева Д. Д. Опыт пятилетнего макроэкономического планирования КНР в период экономических реформ. *Мировая экономика*. 2015. № 8(129). С. 123–127.

12. Островский А. В. Модернизация Китайской модели перехода от плановой экономики к экономике рыночной в ходе экономической реформы. *ФН*. 2015. № 1. С. 135–152.

13. J.P. Morgan Perspectives. Made in China 2025: A New World Order? J.P. Morgan Global Research, January 2019.

14. Україна і країни Східної, Південно-Східної та Південної Азії: підсумки 2020 року та перспективи розвитку : аналіт. доп. / А. З. Гончарук, О. В. Дроботюк, В. О. Кіктенко та ін./ за ред. О. В. Литвиненко. Київ : НІСД, 2021. 45 с.

15. Иргебаев В. Д., Осипов В. И. У политической карты мира. Южная Корея. Москва, 1990.

16. Південна Корея: справжні причини економічного зростання. URL: <https://petrimazepa.com/reasonforprogress.html> (дата звернення: 02.02.2022).

17. Бережная Г. В. Новые промышленные страны Восточной Азии: факторы ускоренного экономического роста. *Вестник СевГТУ: Сб. науч. тр.: Экономика и финансы*. 2006. Вып. 73. С. 190–203.

18. Чинники і тренди економічного зростання в Україні : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук М. І. Скрипниченко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ, 2018. 386 с.

REFERENCES:

1. Vydobora V. V. (2020) Naukovo-teoretychni zasady promyslovoi polityky [Scientific and theoretical fundamentals of industrial policy]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Ekonomika i menedzhment*, no. 45, pp. 35–39. (in Ukrainian)
2. Korolev I. S. (Ed.) (2003). *Mirovaya ekonomika: global'nye tendentsii za 100 let* [The world economy: global trends for 100 years]. Moskva: Yurist, 604 p. (in Russian)
3. Melnyk P. M. (2017). *Osnovni aspekty yaponskoho «ekonomichnoho dyva»* [The main aspects of the Japanese “economic miracle”]. *Hlobalizatsiia napri-*

amiv formuvannia promyslovoho potentsialu v umovakh postindustrialnykh transformatsii: materialy II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu. Available at: <http://ktpe-conf.kpi.ua/ktpe2/paper/view/5033> (accessed: 01.02.2022). (in Ukrainian)

4. The World Bank data. Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/> (accessed: 29.01.2022).

5. Sun' Dalin' (2013). Ekonomicheskie reformy v Kitae [Economic reforms in China]. *Nauchnyy obozrevatel*, no. 11(35), pp. 29–31. (in Russian)

6. Mernikov H. I. (2011). Modernizatsiia Ukrainy i dosvid Kytaiu [Modernization of Ukraine and the experience of China]. *Stratehichni priorytety*, no. 3(20), pp. 137–145. (in Ukrainian)

7. Karelina E. A. (2016). Modernizatsiya strategii ekonomicheskogo razvitiya Kitaya v usloviyakh nestabil'nosti mirovoy ekonomiki [Modernization of China's economic development strategy in the conditions of instability of the world economy]. (PhD Thesis). Moskva, 2016. (in Russian)

8. Vasil'eva E. A. (2012). Vneshneekonomicheskaya «politika otkrytosti» Kitayskoy Narodnoy Respubliki v otsenkakh otechestvennykh issledovateley 70–90 gg. XX v. [The foreign economic “policy of openness” of the People's Republic of China in the estimates of domestic researchers in the 70-90's of Twentieth century]. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/vneshneekonomicheskaya-politika-otkrytostikitayskoy-narodnoy-respubliki-v-otsenkahotechestvennykh-issledovateley-70-90-h-gg-hh-v.pdf> (accessed: 01.02.2022). (in Russian)

9. Lazarchuk M. O. (2013). Sotsialno-ekonomichni reformy v Kytai: henezys ta chynnyky [Socio-economic reforms in China: genesis and factors]. *Visnyk MSU. Ekonomichni nauky*, vol. XVI, no. 1–2, pp. 117–124. (in Ukrainian)

10. Yusyp O. L. (2016). Osoblyvosti orhanizatsii zmishanoho typu ekonomichnoi systemy Kytaiu [Features of the organization of the mixed type of economic system of China]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, no. 2 (50), pp. 1–8. (in Ukrainian)

11. Lebedeva D. D. (2015). Opyt pyatiletnego makroekonomicheskogo planirovaniya KNR v period ekonomicheskikh reform [Experience of five-year macroeconomic planning of China in the period of economic reforms]. *Mirovaya ekonomika*, no. 8 (129), pp. 123–127. (in Russian)

12. Ostrovskiy A. V. (2015). Modernizatsiya Kitayskoy modeli perekhoda ot planovoy ekonomiki k ekonomike rynochnoy v khode ekonomicheskoy reform [Modernization of the Chinese model of transition from a planned economy to a market economy in the course of economic reform]. *FN*, no. 1, pp. 135–152. (in Russian)

13. J. P. Morgan Perspectives. Made in China 2025: A New World Order? J.P.Morgan Global Research, January 2019.

14. Honcharuk A. Z., Drobotiuk O. V., Kiktenko V. O., Lytvynenko O. V. (Ed.) et al. (2021). Ukraina i krainy Skhidnoi, Pivdenno-Skhidnoi ta Pivdennoi Azii: pidsumky 2020 roku ta perspektyvy rozvytku [Ukraine and the countries of East, South-East and South Asia: results of 2020 and prospects of development]. Kyiv: NISD, 2021. (in Ukrainian)

15. Irgebaev V. D., Osipov V. I. (1990). U politicheskoy karty mira. Yuzhnaya Koreya [At the political map of the world. South Korea]. Moskva. (in Russian)

16. Pivdenna Koreia: spravzhni prychny ekonomichnoho zrostannia [South Korea: the real causes of economic growth]. Available at: <https://petrimazepa.com/reasonforprogress.html> (accessed: 02.02.2022). (in Ukrainian)

17. Berezhnaya G. V. (2006). Novye industrial'nye strany Vostochnoy Azii: faktory uskorenogo ekonomicheskogo rosta [Newly industrialized countries of East Asia: factors of accelerated economic growth]. *Vestnik SevGTU: Sb. nauch. tr.: Ekonomika i finansy*, Is. 73, pp. 190–203. (in Russian)

18. Skrypnychenko M. I. (Ed.) (2018). Chynnyky i trendy ekonomichnoho zrostannia v Ukraini [Factors and trends of economic growth in Ukraine]; Kyiv: NAN Ukrainy, DU «In-t ekon. ta prohozuv. NAN Ukrainy». (in Ukrainian)